

בס"ד, ערב שבת קודש, פרשת בשלח, י"ב שבט התשע"ט. (עלון מספר 4)



אור הלפיד

עלון תורני שיוצא לאור ע"י תלמידי כיתה י' בישיבת בני עקיבא לפיד, מודיעין

כניסת השבת: 16:40. צאת השבת: 17:35

נקודה למחשבה / הרב טל מרום

"לפעול עם א-ל"

בפרשה שלנו אנו יוצאים ממצרים ואף מתוודעים לשלב נוסף בגאולה שהוא קריעת ים סוף. על קריעת הים אמרו ישראל שירה מיוחדת שמופיעה אף היא בפרשה, "שירת הים".

בחג הפסח אנו מציינים יום מיוחד "שביעי של פסח" המוקדש כולו לציון הנס של קריעת הים בנפרד מתהליך יציאת מצרים שקדם לו. נשאלת השאלה מה המיוחד בקריעת הים שלא היה לפני כן בכל התהליך של עשרת המכות ויציאת מצרים?

נראה שיש כאן יסוד משמעותי שעלינו ללמוד מסיפור קריעת הים.

נתבונן בדברי האדמו"ר מגור בספרו "שפת אמת" (שפת אמת לפסח):

"עיקר הנס בקריעת ים סוף הי' שיזכו בנ"י בעצמם עפ"י מעשיהם כי מקודם. שנגאלו במצרים הי' ע"י שהבטיח הש"י לאבות הקדושים לגאול אותם. ואח"כ הי' הרצון שישובו ולהיות גאולה שניה מצד זכות אמונתם שלא הי' דבר קטן לשוב. כי בוודאי הבינו הפי' שישובו להיות באמת משועבדים שנית לפרעה לפי שעה. וכתוב לפני פי החירות. הוא בנקודה התחלת החירות..."

מהגאולה הראשונה, גאולת מצרים, השפת אמת מלמדנו עיקרון חשוב שרלוונטי לכל תהליך של התקדמות וגאולה בחיינו.

הגאולה ממצרים היתה על ידי הקב"ה ללא מעורבות ושותפות כלשהי של עם ישראל. הגאולה היתה מכח הבטחת ד' לאבות ולכן הגאולה התרחשה בלי שידרש מעם ישראל לעשות דבר. כדי שתהיה הגאולה שלמה נדרשת גם השותפות של עם

ישראל וזה מה שהקב"ה רצה שיקרה בקריעת הים. עם ישראל חוזר אחוריו "וישובו ויחנו לפני פי החירות" וזה כמובן כנגד כל הגיון להסתובב חזרה לכיוון ארץ מצרים ולקראת פרעה וחייליו הרודפים אחריהם. הכוונה היתה שעם ישראל ידרש לגלות אמונה בד' דווקא מתוך המצב המורכב שנוצר וזו המשמעות של "פי החירות" משמעות של תחילת הגאולה שחייבת להעשות על יד השתדלות אקטיבית מצד עם ישראל.

העיקרון הזה מופיע גם בקריעת הים. בני ישראל נדרשו להכנס לתוך הים כביטוי להשתדלות ומאמץ מצידם ורק אחרי שנכנסו אירע הנס ונקרע הים ע"י הקב"ה. על פי זה מובן מדוע דווקא על קריעת הים נאמרה שירה מיוחדת ומדוע אנו מציינים את קריעת הים בשביעי של פסח כנס בפני עצמו. לעם ישראל יש חלק בנס הזה לכן יש פה צורך מיוחד לציין את השלב המשמעותי הזה בגאולה, ששונה מהותית מהשלב שקדם לו.

גם בימינו, בהקמת מדינת ישראל וקיומה השוטף לאורך השנים אנו נדרשים לשותפות מתמדת בתהליך הגאולה ואי אפשר לנו להסתפק רק בסייעתא דשמיא. כדברי המדרש בילקוט שמעוני (איוב רמז תתקכז) : "עתידה בת קול להיות מפוצצת בראש ההרים ואומרת **כל מי שפעל עם אל יבוא ויטול שכרו**" עלינו לפעול עם א-ל. בכל תחום מחיינו שאנו זקוקים בו לגאולה. עלינו קודם כל להתפלל לד' שיסייע בעדנו אך במקביל גם להשתדל ולעשות כמיטב יכולתנו ורק אז נוכל לזכות לתיקון שלם ואמיתי.

שבת כהלכתה / עילי כץ ויאיר טולדנו **מלאכה שמתחילה ביום שישי ונכנסת לשבת**

מתואר במסכת שבת דף י"ח. על מחלוקת בין בית הלל לבית שמאי לגבי מלאכות שמתחילות לפני שבת ונמשכות בשבת האם מותר לבצע ביום שישי מלאכות שיסתיימו מעצמן במשך השבת. למשל, להניח על גבי פלטה רותחת סיר שיש בו מאכלים לא מבושלים, כדי שימשיכו להתבשל במשך השבת (בתנאי שמכניסת השבת ועד שהתבשיל יתבשל כל צורכו לא ייגעו בסיר ולא ייטיבו את חומו). משום שאיסורי שבת חלים רק על מעשים שאדם עושה בשבת עצמה, ולא על פעולות שנעשות מעצמן במשך יום השבת. אמנם לדעת בית שמאי, כמו שאדם מצווה שבהמתו תשבות ממלאכה בשבת, כך הוא מצווה שגם כליו ישבתו ממלאכה ביום השבת. אבל ההלכה כבית הלל, שאין איסור שבת חל על כליו של אדם, ולכן מותר לאדם לעשות בכליו מלאכות ביום שישי שיסתיימו מעצמן ביום שבת (שו"ע רנב, א). לכן, מותר לכוון ביום שישי שעון שבת שיכבה וידליק את האור בשבת לפי הצורך. וכן מותר להפעיל לפני כניסת השבת צינורות השקיה או ממטרות, ואף שאסור להשקות בשבת, כאשר הפעלת ההשקיה נעשית לפני שבת, אין בזה איסור. וכן הדין לגבי מכונות תעשייתיות שעובדות ברציפות ימים רבים, שכל זמן שאין חשש שיהודי

יצטרך להפעילן או לתקנן בשבת, אין חובה להפסיק את פעולתן לקראת השבת. אבל לגבי מלאכה שעושה רעש גדול כדוגמת רחיים נחלקו בגמרא רבה אסר משום כבוד השבת ורב יוסף אסר משום שביתת כלים (כלומר לפי בית הלל אין איסור) : יש מחמירים וסוברים, שאסור שתמשיך להתבצע בשבת, כרבה. ויש אומרים, שהואיל וההפעלה עצמה נעשתה לפני שבת, ובשבת לא נעשית שום מלאכה, אין בזה איסור כרב יוסף. וכן נפסק בשולחן ערוך (רנב, ה). ולדעת הרמ"א, לכתחילה יש להחמיר שלא להתחיל במלאכה שתיצור רעש בשבת, אבל במקום שיש הפסד או צורך גדול, אפשר להקל.

מעניין לראות שאת הלכות הוצאה מרשות לרשות סמכו חכמים על הפסוק מהפרשה "ראו כי ה' נתן לכם השבת, על כן הוא נותן לכם ביום השישי לחם יומים, שבו איש תחתיו, אל יצא איש ממקומו ביום השביעי" (שמות ט"ז כ"ט), כלומר בני ישראל נצטוו על מצוות השבת כבר במרה (ע"פ המדרש) וקיימו אותה כבר במדבר סיני בקשר למן, עוד לפני קבלת עשרת הדיברות, דבר המראה את חשיבות מצוות השבת.

מקום בפרשה / עילי כץ

מלחמת ברק ודבורה

בהפטרה של פרשת בשלח מתוארת מלחמה בין בני ישראל בהובלת ברק בן אבינועם ודבורה אשת לפידות, מול הכנענים בהובלת סיסרא שר צבאו של יבין מלך כנען. סיסרא וצבאו ישבו בחרושת הגויים, ברק בא מקדש נפתלי עם כל צבאו להר תבור. המלחמה התנהלה בנחל קישון ובסוף הקרב סיסרא ברח אל אוהל יעל אשת חבר הקיני, אשר מושבם היה בצעננים שליד קדש.

לכאורה כל המקומות המופיעים בתיאור המלחמה ידועים ומוכרים לנו לדוגמא קדש- תל קדש הנמצא ליד הגבול עם לבנון ליד היישובים רמות נפתלי ומלכיה, והר תבור- ההר המפורסם והמוכר. אך בהסתכלות מעמיקה יותר על הסיפור ניתן למצוא מספר בעיות עם הזיהויים הללו.

- לפני המלחמה ברק קרא לכל הלוחמים על עירו קדש ורק אחר כך הלכו למלחמה להר תבור. אך למה שהוא יטרטר אלפי אנשים 50 קילומטר לעירו במקום לכנס אותם כבר בהר תבור? (השאלה במיוחד על שבט זבולון שהר תבור הוא בגבולו עם נפתלי)
- לאחר הקרב סיסרא נס מהקרב אל אוהל יעל אשת חבר הקיני שמקום מושבם היה בצעננים שליד קדש, אם קדש נמצאת במרחק של 40-50 קילומטר מנחל קישון איך סיסרא הצליח לנוס מרחק כזה לאחר מלחמה מתישה?

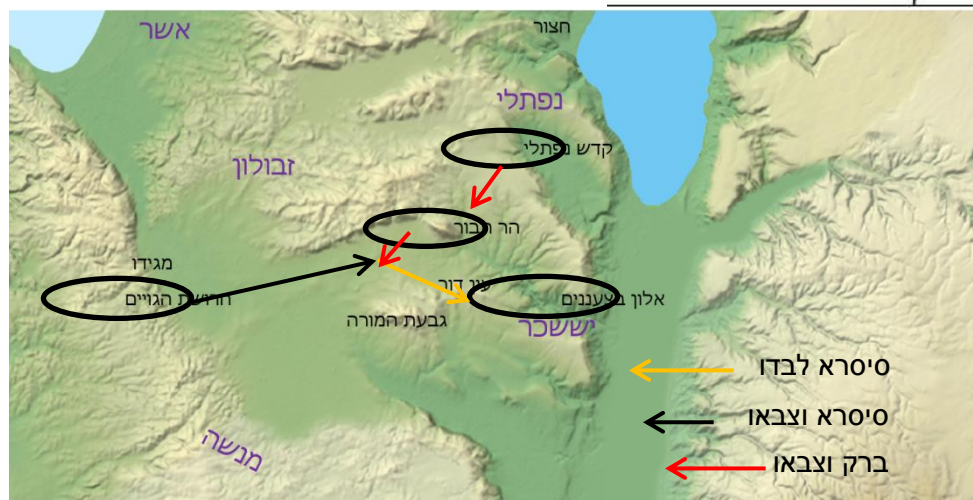
- אלוך בצעננים מוזכרת כעיר על הגבול של נחלת נפתלי (יהושע ט"ו ל"ג), אך לפי המיקום של קדש שבכלל לא קרובה לגבול נפתלי, ישנה בעיה עם הגבול המתואר בפסוק!

הסתכלות חדשה על איזור הקרבות

חוקרים רבים הציעו פתרונות שונים לבעיות הללו אך אני אביא פתרון אחד ומרכזי.

בגלל כל הבעיות הנ"ל החוקרים ראו לנכון לזהות את קדש נפתלי בתור עיר נוספת על קדש הרגילה וגם היא בתוך נחלת נפתלי אך באיזור של הרב תבור. אם קיימת עוד קדש בנחלת נפתלי הבעיות נפתרות שכן מרחק העיר משדה הקרב היה רק מספר קילומטרים בודדים, מרחק שסיסרא היה יכול לעבור אחרי הקרב והגיוני שחיילי שבט זבולון יגיעו לשם לכינוס לפני הקרב שכן קדש לא הייתה רחוקה מהר תבור. גם הבעיה עם צעננים שבגבול נפתלי נפתרה שכן אנחנו יודעים שהגבול של יששכר ונפתלי עבר ליד הרב תבור מה שמסתדר עם העובדה שצעננים הייתה קרובה לקדש נפתלי שהייתה קרובה להר תבור.

המפה עם הזיהויים
הרגילים והמפורסמים



לשון הרע לא מדבר אליי! / הראל בוטסזון ונועם שבתאי

שבת שלום ומבורך!

בלימוד שבעלון הקודם עמדנו על העוצמה היתירה ששמירת הלשון מקנה ללימוד התורה. השבת, בחרנו לעסוק בעז"ה בדרך בה לימוד התורה משפיע על כל יחס שבין אדם לחברו ובפרט על עניני שמירת הלשון.

החפץ חיים, בהקדמה לספרו, מסביר כי דיבור לשון הרע הוא העניין העקרי שביחסים שבין אדם לחברו ומוסיף החפץ חיים ואומר כי על ידי עסק התורה יגיע אדם לידי שמירת הלשון וממילא- מתוך כך, להצלחה בכל שאר מצוות שבין אדם לחברו. נביא כאן את דברי המדרש "תנא דבי אליהו", שמסביר, כי אדם שרוצה שתשרה עליו רוח הקודש ושהתורה תהיה בו ותחיה אותו, *צריך להתאנח על כבודו של הקב"ה ועל כבודן של ישראל*. בעצם, לייחל כי כבודו של הקב"ה יתגדל ושמצבם וכבודם של ישראל ייתעלה. מכאן, שאחד הענינים שמרוממים ואף מחייבים את העוסק בתורה הוא הדאגה לכבודם של ישראל, ודאי שלא ח"ו לדבר גנות וכל מיני לשון הרע עליהם.

הוספה לדבר התורה, תתקיים בעז"ה בחברון, בשבת השכבה של שכבת י', בסעודת ליל שבת קודש. שבת שלום לכולם, וכן לשכבתנו היקרה בשבת השכבה בחברון!!

חסידי מספרים / עילי כץ

איפה הרופא?

"ויואמר אם שמוע תשמע לקול ד' אלוקיך והישר בעניו תעשה... כל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך כי אני ד' רופאך"

מסופר כי חסיד אחד הסיח את צערו לפני הרה"ק רבי מרדכי מנשכין זי"ע: חולה מסוכן הוא ולבקש עצה למחלתו האנושה בא. השיבו הרבי: תיסע אל הפרופסור מאניפולי, אצלו בטוח תמצא מזור ותרופה למחלתך! שמע החסיד בקול הרבי ומיד שכר סוס ועגלה ומיהר להגיע לאניפולי. כשהחסיד מגיע לאניפולי צחקו לו תושבי המקום, היכן יש באניפולי פרופסור? אניפולי עיירה קטנה היא שגם רופא אין בה... שאלם החסיד ומה אתם עצמכם עושים בפגוע בכס מחלה? אין לנו אלא להתפלל לאבינו שבשמים! ענו לו תושבי המקום. מאוכזב ומלא מרירות חזר החסיד לרבו וסיפר לו על ששמע בקולו ונסע לאניפולי למצוא את הפרופסור הגדול, אך מה גדלה תדהמתו כשנוכח לדעת שגם רופא פשוט אין שם? וכמה גדולה היתה בושתו כשתושבי המקום לעגו לו כשבא לחפש את הפרופסור מאניפולי... שאלו הרבי: השאלת את היהודים שמה, מה הם עושים במקרה של מחלה? ודאי! – ענה החסיד, הם אמרו לי שבדלית ברירה נותנים את בטחונם בה'. שוטה! – אמר לו הרבי, אל הפרופסור הזה שלחתיך, "כי אני ה' רופאך"...

לאורו נלך / יאיר טולדנו

רבי יוסף משאש

נולד בעיר מקנס שבמרוקו ב' בשבט ה'תשל"ד לרבי חיים משאש. בצעירותו למד בישיבה שהקים הרב הלפרין במקנס, וכן בישיבה בראשות האחים הרב יוסף והרב רפאל אלקובי. מכתבים ששלח בגיל 16 התפרסמו מאוחר יותר באוצר המכתבים (בחתירתו היו"ם, הצעיר יוסף משאש). בגיל 31 נבחר לכהן כרבה הראשי של העיר תלמסאן שבאלג'יר; תפקיד בו כיהן במשך 17 שנה. בהמשך, לאחר פטירת הרב יעקב טולידאנו, חזר לעיר מקנס כדי לשמש כדיין. הרב יוסף משאש היה בעל מהלכים במסדרונות השלטון, תוך שהוא זוכה לכבוד ממלך מרוקו. הוא זכה לאות כבוד מהמלך ומשר החינוך. קשריו אלו הועילו לו לצורך פעילות לטובת היהודים.

בשנת תשכ"ד עלה לארץ ישראל והתיישב בעיר חיפה. בתחילה סירב לכהן כרב בחיפה, למרות מעמדו הרם במרוקו; אך לחץ של ראש העיר (אבא חושי) וההסכמה שהוא ייבחר ללא התנגדות, הובילו להסכמתו והוא מונה לתפקידו בשנת תשכ"ח והחזיק בו עד לפטירתו.

היה בן דודו של אביו של הרב שלום משאש, רבה של ירושלים.

לרב משאש היה חוש אמנותי רב, וביטוי לזה ניתן לראות בעיטורים הגרפיים שעל שערי ספריו, אותם צייר בעצמו. כמו כן בספריו השונים, ובעיקר בספרו "נר מצווה", פזורים שיריו השונים; כגון שירו לכבוד חג העצמאות (נר מצווה, עמ' קעו) ושירו לכבוד הרמב"ם (נר מצווה, עמ' רד).

חיבר ספרים רבים וביניהם: אוצר המכתבים, מים חיים, נר מצווה, ועוד...

תשבץ לפרשת בשלח / עילי כץ

- 1) איפה התחיל לרדת המן לבני ישראל?
- 2) כמה ירד לבני ישראל מהמן בשבת?
- 3) מתי המצרים טבעו בים סוף?
- 4) כמה מעיינות מים היו באילם?
- 5) באיזה תאריך (עברי- לפי הלוח שלנו) התחיל לרדת המן לבני ישראל?
- 6) איפה הפסיק לרדת המן לבני ישראל?
- 7) קבוצה שפחדה מבני ישראל (רמז: ע"פ שירת הים)
- 8) מה הגן על המן מלמעלה?
- 9) כמה זמן ירד מן לבני ישראל?
- 10) עוד קבוצה שפחדה מבני ישראל?
- 11) מה היה טעמו של המן?
- 12) מה לקח משה איתו ביציאה ממצרים?
- 13) למה בני ישראל התגעגעו שהיה במצרים ולא במדבר?

בטור המודגש יצא ביטוי מפורסם על "וכי ידיו של _____" ?

הערה: הכתיב הוא לפי כתיב התורה ולא חסר או מלא

